

Månadsbrev till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby

Första söndagen i advent 2013

Kära vänner, systrar och bröder,

En av Nordens mest älskade andliga lärare och ledare under ett halvt sekel, en nära vän till vår kommunitet och medarbetare i tidskriften Pilgrim, broder Wilfrid Stinissen, insomnade i sitt kloster vid middagstid i går efter en kort tids sjukdom.

”Det är ju detta jag har väntat på hela livet. Det stora Mötet!” Broder Wilfrids ord när jag besökte honom i mitten av november, som vi båda förstod för sista gången, sammanfattade en livshållning: människan lever för att bereda sig att möta Gud. När sjukdomen nu hade fått ett hastigt förlopp, och endast veckor återstod i den allt svagare kroppen, kunde karmelitmunken tala om målet som hägrade.

”Det bär hela vägen? frågade jag försiktigt. ”Ja, jag tror det”, svarade han. I hans blick kunde jag läsa den trosbekännelse han gett som titel till en av sina många böcker: *Jag dör inte. Jag träder in i livet*. Det innebar inte att livet för Wilfrid Stinissen var en väntan på döden. Alla som lärde känna broder Wilfrid, kunde berätta om en människa med stor aptit på livet. Om frälsning är återställd mänsklighet var han ett levande bevis. Här blandades lekfull humor och stort allvar. Djupsinnig andlighet och praktiska sysslor hörde inte till olika sfärer av tillvaron. Allt var vävt i ett stycke. Som han ofta kunde uttrycka sig på typiskt karmelitiskt vis: ”Vi simmar ju i Gud!”

Det var förmågan att göra Gud nära, enkel och levande, som gjorde Wilfrid Stinissen till en av Nordens mest inflytelserika andliga lärare och ledare under ett halvt sekel. Ett inflytande som skedde i stort sett helt genom hans författarskap. Karmelitmunken från Norraby lämnade ytterst sällan sitt kloster på det skånska slättlandet. Han tackade nej till inbjudningar att föreläsa, men hans böcker spreds i stora upplagor, lästes och blev älskade i alla kristna traditioner, även långt utanför kyrkornas ramar. Wilfrid Stinissen var ett nutida exempel på den berömda maximen: Sök hjärtats frid och tusenden kommer att bli frälsta. På frågan om den uppmärksamhet han fått genom sitt författarskap inneburit en distraktion, svarade han: ”Jag kallar det inte distraktion, även om det blivit annorlunda än jag tänkt mig. Uppmärksamhet är inget jag sökt.”

*

Wilfrid Stinissen föddes i Belgien 1927. Han växte upp i ett hem där bönen var självklar och föräldrarna gick i daglig mässa. Redan 1943, endast 16 år gammal, bestämde han sig för klosterlivet. Han inträdde i ett karmelitkloster i sitt hemland. ”När jag såg människorna tycktes det som att de flesta levde endast var ’fåfångligheters fåfånglighet’”, sa han när han tänkte tillbaka på sitt beslut. ”Jag ville inte att mitt liv skulle vara så. Inom mig växte en allt starkare längtan efter att få leva för det väsentliga. Leva för Gud.” Även två av hans syskon gick i kloster, en bror blev karmelit likt honom själv och en syster valde franciskanerna.

Efter novitiatet i klostret följde grundliga studier, fyra års teologi och tre års filosofi, ett ämne han senare doktorerade i. De belgiska karmeliterna drev vid denna tid bland annat ett gymnasium där han undervisade. Men under tidigt 1960-tal sökte man efter ett kloster där man kunde leva karmelitordens kontemplativa ideal mer odelat. I Sverige, utanför det lilla samhället Tågarp i Skåne vid sidan om allfarvägarna, fann man vad man sökte: ett par förfallna byggnader som rustades upp. Hit flyttade Wilfrid Stinissen 1967 tillsammans med tre medbröder. Från denna oansenliga plats skulle inom några år utgå andlig vägledning med ett genomslag som har få motsvarigheter i svensk kristenhet i modern tid. När man 1973 även fick tillgång till grannhuset, en nedlagd skola, inreddes retreatuset

Karmelgården. Där finns det samtalsrum där broder Wilfrid tillbringat tusentals timmar i möten med sökande människor.

1970-talet såg den svenska retreatrörelsens framväxt, med Berget i Rättvik som ett viktigt centrum. Wilfrid Stinissen fick snart kontakt med denna miljö, och blev nära vän med dess föreståndare, Per Mases, och kommuniteten på Berget. Under många år ledde han årliga retreatare på S:t Davidsgården, ett av få undantag vad gällde uppdrag utanför det egna klostret. Det var när deltagare på hans retreatare frågade om de inte kunde få del av hans undervisning i bokform, som de första böckerna började publiceras. Själv brukade han säga att skrivandet egentligen inte låg för honom, något som kan vara svårt att förstå när man vet hur lätt och ledigt språket flyter i hans böcker. Han har dessutom alltid skrivit på svenska, som inte var hans modersmål.

Det var genom det frikyrkliga förlaget Libris som Wilfrid Stinissen började bli känd för en större allmänhet. De första böckerna utkom på 1980-talet, med titlar som *Vandring till sanningen* (1987) och *Hör du vinden blåsa?* (1989). Under 1990-talet utkom bland andra *Evigheten mitt i tiden* (1992), *Andens terapi* (1996) och *Ordet är dig nära* (1997). Och inte minst andaktsboken *I dag är Guds dag* (1994), den av hans böcker som gått ut i flest upplagor. Genom böckerna introducerades svenska läsare för en kristen litteratur präglad av vad som en gång i tiden var ett självklart "koncept": teologen som mystiker och mystikern som teolog. Wilfrid Stinissen kom att bli den bedjande teologins förgrundsgestalt i svenskt kyrkligt liv.

När tidskriften *Pilgrim* startade 1994, sökte jag upp Wilfrid Stinissen med frågan om han kunde tänka sig att bli en del av tidskriftens referensgrupp. Han svarade omgående ja, men gjorde samtidigt klart att vi inte kunde räkna med att han skulle resa utanför sitt kloster. Däremot var han alltid mycket generös när det gällde att medarbeta i tidskriften. Vid två tillfällen – 1999 och 2007 – gjorde dock broder Wilfrid ett undantag och besökte Bjärka-Säby för att tala i ett par av de stora vintermötena. Det var för många av hans läsare de enda gångerna man fick se och höra den kortväxte karmelitmunken. Under det första vintermötet, ett par oförglömliga januaridagar 1999, satt 800 personer i andakt vid hans fötter när han utlade mysteriet om den heliga Treenigheten, en händelse många av de som deltog fortfarande talar om.

Den spiritualitet som Wilfrid Stinissen personifierade och förmedlade, utgick från en enkel fråga: Hur lever man, dag för dag, sitt liv i Guds närvaro? För att finna Gud, och leva i Gud, måste man börja med att acceptera verkligheten sådan den är, framhöll han. Det var en käpphäst i hans andliga vägledning. All vår olycka kommer av att vi är på flykt från verkligheten. Som han uttryckte det med emfas: "Gud är den stora verkligheten!" Det innebar inte att Wilfrid Stinissen lärde att allting är Gud, men han betonade att Gud är närvarande i allt som finns, och utan Gud är ingenting verkligt. Det är därför människan tar första steget mot Gud genom att acceptera sin verklighet, sådan den är. Inte för att resignera inför den, utan för att den ska förändras och utvecklas. Eftersom Gud är den stora verkligheten, och människan är skapad av honom, hör längtan till vår metafysiska konstitution. Människans längtan är hennes förening med Gud. Vid ett av våra samtal sa broder Wilfrid: "När Gud möter oss vid vår död tror jag inte att han kommer att fråga: 'Vad har du presterat?' utan 'Vad har du egentligen längtat efter?' Det har inte alltid blivit som vi ville, vi har misslyckats många gånger, men kanske har vi fortsatt att längta?"

Hans undervisning rörde sig oavbrutet kring detta tema. Att ge stöd och näring åt människans gudslängtan var broder Wilfrids karisma som präst och andlig vägledare. Till hans mest uppskattade böcker hör de som berör själens dunkla natt och trons olika stadier. Själv minns jag hur boken *Natten är mitt ljus*, där han utlägger Johannes av Korsets undervisning och själens dunkla natt, fick avgörande betydelse när jag upptäckte den på 1980-talet. För att finna en väg genom tvivel och troskamp gäller det att avvisa förnekelsen och flykten. När Gud försvinner för en människa, och torka och förvirring inträder i det andliga livet, ska man inte kämpa emot, menade broder Wilfrid. Det är nu Gud verkar som djupast i våra liv. Vi töms på något för att fyllas av något annat. Vi färdas från illusion till verklighet, från lögn till sanning, från död till liv. Och det gör ont.

Själv framhöll han den lilla skriften *Fader, jag överlämnar mig åt dig* (1996), utgiven på Karmels förlag, som sin enskilt viktigaste bok. Den utgör en summa av Wilfrid Stinissens andliga vägledning, och här

är inspirationen från den franske 1700-talsförfattaren Jean Pierre de Caussade, en av sina viktigaste inspirationskällor, tydlig. Budskapet är att Gud och Guds vilja aldrig finns någon annanstans än i det liv vi just nu lever. Det gäller därför att ta emot sitt liv, sådant det ser ut, och överlåta det i Guds hand. Då öppnar sig verkligheten. Tron ges åt människan som gåva.

I den nya ekumeniken – likt en stilla, kraftfull, underström i svensk kristenhet – var Wilfrid Stinissen en centralgestalt. Kanske har han spelat större betydelse än någon annan enskild person för nedbrytandet av de murar som århundraden av vanföreställningar och okunnighet skapat i förhållande till katolsk tro och tradition i vårt land. Sin största läsekrets fick Wilfrid Stinissen, paradoxalt nog, varken bland katoliker eller svenskkyrkliga, utan inom frikyrkorna. Han gav katolsk andlighet ett ansikte som löste upp fördomar. I det enkla talet om Jesus och den innerliga kärleken till Bibeln, som var så utmärkande för broder Wilfrid, har många med uppväxt i frikyrkan funnit igenkänning, men framför allt fått hjälp till nya perspektiv och en fördjupning av den egna tron.

Frågan om kyrkans enhet låg mycket varmt på Wilfrid Stinissens hjärta. I sin ekumeniska vision avvisade han som katolik tanken att de övriga kyrkorna borde underställa sig Rom. Inte heller uppmuntrade han människor att konvertera. "Det behövs ingen kollektiv konversion utan en växande gemenskap av systerkyrkor", sa han i en intervju. Men det förutsätter, menade han, en grundlig omgestaltning av påveämbetet. "Som det nu är, är det alltför auktoritärt." När Wilfrid Stinissen under en retreat på S:t Davidsgården 2007 inbjöd även icke-katoliker att ta emot nattvarden, var det en händelse av teckenkaraktär som lät tala om sig. "De olikheter som finns är inte så stora att de utesluter från nattvardsbordet", förklarade han.

Under senare år utvecklade Wilfrid Stinissen tanken om en "ny helighetstyp". Vi lever i svåra och förvirrade tider, menade han. De flesta människor är trötta och trasiga, lider av komplex och neuroser. Gud låter i en sådan tid en ny helighetstyp framträda: en som inte består i det som den katolska kyrkan gör när den saligförklarar, utan i ett accepterande av den egna svagheten. Han citerade gärna Leonard Cohens ord: *There's a crack in everything, that's where the light gets in.* "Det är i mina misslyckanden som jag mest av allt kan möta Gud. När jag ställer mig mitt i min svaghet och ropar till Gud om förbarmande, då kommer jag nära honom. Det kan handla om människor som inte helt lyckats befria sig från beroenden, till exempel alkoholism. Men man längtar och försöker, och ger aldrig upp." Kanske var det just i förståelsen av helighetens väsen, som Wilfrid Stinissen blev en själasörjare och vägledare som hjälpte så många att hitta tillbaka till Gud och finna en väg längre in i tron. Gud har inte ändrat sin plan för människan, han vill fortfarande att hon blir helig. Men helighet består inte i att aldrig göra fel, utan i en gränslös tillit till Gud och hans kärlek.

I den tilliten insomnade Wilfrid Stinissen i sitt kloster den 30 november 2013, i en ålder av 86 år. Vi lyser frid över hans ljusa och levande minne.

*

Vi går nu in i adventstiden. En hoppets tid, och på många sätt en av de rikaste perioderna under kyrkoåret. I advent möts början och slutet. Eller för att uttrycka det annorlunda: advent är en manifestation av att kristendomen börjar med slutet! Så förhåller det sig med det yttre skeendet under adventstiden. Vårt kyrkoår inleds vid denna tid eftersom kristendomen börjar med Jesu födelse, och advent är julens, Kristi födelses fests, förberedelsestid. Men den första hälften av adventstiden, de två första söndagarna, handlar inte alls om julen. De bibeltexter vi lyssnar till den första adventssöndagen handlar om slutet: Jesus rider in i Jerusalem och hälsas som konung, ett profetiskt förebud om det som utropas av profeten Sakarja: "Se, din konung kommer till dig, hans välde skall nå från hav till hav..." Adventstiden inleds med Kristi ankomst och det kommande riket – hela det förlopp som skall iscensättas när boken med dess sju sigill öppnas, som vi hör om i episteln från Uppenbarelseboken. Den bok, om framtidens hemlighet, som Kristus ensam kan öppna.

Advent betyder *ankomst*, och två linjer flätas samman under denna tid: han *har* kommit, han *skall* komma. Bägge dessa ankomster är ständigt närvarande i kyrkan, som finns i världen för att vara ett

tecken på det kommande riket. Eftersom hon har sin rot i himlen, är kyrkan ett stycke framtid i förtid. Något vi smakar varje gång vi firar eukaristin, framtidens måltid.

Adventet levandegör hur frälsningshistorien handlar om ett enda: *Det som kommer från Gud, måste återvända till Gud.* Jesus säger: "Jag kom från Fadern och trädde in i världen. Jag lämnar världen igen och går till Fadern."¹ Så kan vi alla få säga. Vi har kommit från Fadern, han är vårt ursprung, den som gett oss livet. Vi är därför bestämda att återvända till Fadern, han är vårt mål. Men eftersom vi har hamnat ur kurs och riskerar att missa målet för vår livsresa – synd betyder att missa målet – kommer Jesus från Fadern till världen. Han kommer för att ta oss med dit där vi hör hemma: till Faderns hjärta. Jesu första ankomst i världen – när han kom från Fadern, född av jungfrun – har hans andra ankomst som mål: när han kommer som konung och tar oss med in i sin faders rike.

*

Vad betyder det att Jesus *kommer från Fadern?* "Är han inte Josefs son?", frågar sig dem han växt upp tillsammans med i Nasaret, när han utlagt Skriften i deras synagoga. Två gestalter spelar en huvudroll under adventstiden: Jesus och Johannes Döparen. Det skiljer bara sex månader mellan deras födelser. I deras samtid var det inte självklart att Jesus var större än Johannes, och det finns många likheter mellan de två. Det som skiljer dem åt är de ord vi upprepar i trosbekännelsen varje söndag: *född av jungfru Maria.*

I biologisk mening avlades inte Jesus av vare sig en mänsklig eller gudomlig far. Som *människa* kom han till genom en nyskapelse. Inte för att det var "heligare" att födas av en jungfru, utan för att Kristus redan fanns. Gud steg ned och lät sig födas utan en mans medverkan. Jesu födelse – det sätt på vilket han kom från Fadern – kastar ljus över vår andliga nyfödelse. När Johannes talar om att vi blir Guds barn, säger han att vi har blivit "födda inte av blod, inte av kroppens vilja, inte av någon mans vilja, utan av Gud".² Här finns ett märkligt samband. Vi har kommit från Fadern, inte bara genom att han är allt levandes ursprung – vi har blivit födda på nytt, genom Faderns Ande, på ett sätt som liknar den nyskapelse som skedde när Jesus föddes av Maria genom den helige Ande!

Hur hör ordet om att Jesus *återvänder till Fadern* samman med advent? Som människa återvände han till Fadern vid sin himmelfärd, och han tog då oss med sig! Efter att Jesus hade återvänt till Fadern, kunde Paulus säga till alla som genom dopet förenats med Kristus: *Ni har fått en plats i himlen!*³

De stora kristna festerna är alla närvarande på samma gång. Året fortskrider: från advent till jul och epifania, från påsk till pingst och Kristi förklaring. Varje fest kastar ljus över en hemlighet som alltid finns hos oss. Men så länge vi lever här på jorden är vårt liv ett *advent* – en väntan på hans ankomst. Samtidigt som vi bär julen inom oss: När Kristus föds till jorden, föds vi till himlen! När han kommer från Fadern, och vi med honom blir nyskapade – födda på nytt – återvänder vi till Fadern. Det är därför Paulus säger: "ni lever ett osynligt liv tillsammans med Kristus hos Gud."⁴ De orden gäller inte framtiden, de beskriver vår verklighet här och nu. Så ges oss advent för att vi, i ständig förväntan, skall söka denna hemliga plats i himlen, hos Fadern, så att vi med glädje kan ta emot den dag när den når sin slutliga fullbordan: Kristus kommer från Fadern för att ta med hela Skapelsen in i Faderns rike, det Skriften kallar "nya himlar och en ny jord".

*

Till sist vill jag påminna om att det är en stor händelse när vi som kommunitet i och med den första adventssöndagen presenterar vårt synaxarium, som nu utkommit i en samlad volym. Den är frukten av ett arbete som pågått i flera år, och jag vill rikta ett särskilt tack till min son, Joel, som bistått mig i

¹ Joh 16:28.

² Joh 1:13.

³ Ef 2:6.

⁴ Kol 3:3.

arbetet med att färdigställa synaxariet, liksom till Tomas Einarsson som formgivit boken och Gunilla Edström som svarat för korrektur och redaktionella insatser. Vi är också glada över att Libris förlag varit angelägna om att få utge vårt synaxarium, något som bidrar till att det får en större spridning. Synaxariet finns därför tillgängligt i två olika utgåvor. *Trons vittnen – berättelser för daglig läsning* är titeln på den bok som utges av Libris. Vi har därtill som kommunitet låtit tycka en limiterad upplaga i blått klotband med enbart texten synaxarium i guldtryck på framsidan. Bägge böckerna har dock identisk inlaga.

Varför ger vi ut ett synaxarium? Det enkla svaret är antytt i bokens förord: Det finns inga bevis för vår kristna tro – men det finns vittnen! Och deras liv talar starkare än allt. Det är genom dem som uthålligt och hängivet vandrat vägen före oss, som vi på allvar förstår innebörden av att följa Kristus. De är hoppets tecken. En sådan var i hög grad vår nu borgångne broder, Wilfrid Stinissen. Det är en nåd när sådana vittnen någon gång korsar vår livsväg och vi får bli insläppta i deras livs rymder. Att få läsa om deras liv utmanar, ger uppmuntran och är en ständig påminnelse om att Gud använder de mest oväntade människor för att leda oss in i ett rikare liv med Kristus.

Under de två första veckorna i december kommer synaxariet att presenteras på några olika platser i Sverige – se vår hemsida för tid och plats – och vid dessa tillfällen finns även den limiterade utgåvan till försäljning. Den kan annars köpas på Nya Slottet, eller beställas: info@ekibs.se.

Med dessa rader vill jag nu önska er alla en rikt välsignad adventstid och en glädjefylld Kristi födelses fest!

Er tillgivne,

